

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گرایش تحقیقات آموزشی

عنوان

بررسی وضعیت سنجش و ارزشیابی مهارت‌های آموزشی سازمان فنی و حرفه‌ای

بخش صنعت در شهرستان اهواز

استاد راهنما

پرفسور یداله مهرعلی زاده

استاد مشاور

دکتر عبدالله پارسا

نگارنده

امید امینی

مهرماه ۱۳۹۲

اگر شایسته تقدیم است،

برای پدرزحمکتشم،

مادر دلوزم

و

خواهر مهربانم

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت‌های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. از استاد راهنمای گرانقدرم جناب آقای دکتر مهرعلی زاده که همواره راهنما و یاورم بودند بی‌نهایت سپاس گزارم و تشکر فراوان از استاد مشاور گرامیم جناب آقای دکتر پارسا که از مشاوره‌های دقیق و سنجیده‌شان مرا بی‌نصیب نساختند. از اساتید گرامی سرکار خانم دکتر شاهی و جناب آقای دکتر سعیدی که با وسعت نظر و نکته بینی خویش داوری پژوهش را بر عهده داشتند، قدر دانی می‌نمایم. همچنین از مسئولین و کارکنان واحد پژوهش اداره کل فنی و حرفه‌ای استان خوزستان سرکار خانم پرچمی و ترکی نژاد و نیز از رئیس اداره سنجش و ارزشیابی اداره کل فنی و حرفه‌ای استان خوزستان جناب آقای شیخزاده و پرسنل محترمشان به ویژه سرکار خانم مالمیرزاده و آقای زهیر، برای همکاری بی‌دریغشان در راستای تکمیل این پژوهش، نهایت سپاس و قدردانی را دارم و برای همه این عزیزان طول عمر باعزت و سلامتی را از خداوند متعال خواستارم.

فهرست مطالب

ح	چکیده
۲	۱ فصل اول
۲	۱-۱ مقدمه
۳	۲-۱ بیان مسأله
۵	۳-۱ ضرورت و اهمیت پژوهش
۶	۴-۱ اهداف پژوهش
۶	۱-۴-۱ هدف کلی پژوهش
۷	۲-۴-۱ اهداف فرعی
۷	۵-۱ سؤالات پژوهش
۷	۱-۵-۱ سؤال اصلی
۷	۲-۵-۱ سؤالات فرعی
۸	۶-۱ فرضیه‌های پژوهش
۹	۷-۱ تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش
۱۵	۲ فصل دوم
۱۵	۱-۲ مقدمه
۱۶	۲-۲ نظام آموزش فنی و حرفه‌ای
۲۰	۱-۲-۲ تاریخچه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۲۲	۲-۲-۲ ضرورت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۲۶	۳-۲ ارزشیابی
۲۹	۴-۲ سنجش
۳۰	۵-۲ اندازه‌گیری
۳۱	۶-۲ آزمون
۳۳	۷-۲ تاریخچه ارزشیابی و اندازه‌گیری
۳۴	۸-۲ سنجش و ارزشیابی از مهارت آموزشی در سازمان فنی و حرفه‌ای
۳۶	۹-۲ نقش و ضرورت ارزشیابی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۳۸	۱۰-۲ اصول ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۴۰	۱۱-۲ معیارهای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۴۱	ارتباط طبقه‌بندی حیطه‌های یادگیری با سنجش و ارزشیابی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۴۸	نقش و اهمیت حیطه روانی-حرکتی در آموزش و ارزشیابی از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۵۰	آزمون کتبی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۵۱	آزمون شفاهی
۵۲	آزمون‌های عملی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۵۵	انواع آزمون‌های عملی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۵۷	ویژگی‌های آزمون
۵۹	سطوح ارزشیابی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۶۲	سنجش عملکرد کارآموزان دوره‌های فنی و حرفه‌ای
۶۴	اهمیت و نقش منابع یادگیری استاندارد در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی کارآموزان
۶۸	بانک سؤالات
۶۸	آزمونگران فنی و حرفه‌ای و ویژگی‌های آنان
۶۹	ارزشیابی سنتی (تأکید بر سطوح پایین حوزه‌ی شناختی به جای فعالیت‌های عملی)
۷۰	ابزارها، تجهیزات و فضای آزمون‌ی در ارزشیابی مهارت‌های فنی و حرفه‌ای
۷۲	پیشینه‌ی پژوهش
۷۶	خلاصه

۳ فصل سوم

۷۹	۱-۳ مقدمه
۷۹	۲-۳ روش پژوهش
۸۰	۳-۳ جامعه ذینفعان
۸۱	۴-۳ روش نمونه‌گیری
۸۱	۵-۳ ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات
۸۲	۱-۵-۳ مصاحبه
۸۲	۲-۵-۳ پرسشنامه
۸۳	۶-۳ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۸۳	۷-۳ روایی و پایایی ابزارهای اندازه‌گیری
۸۷	۸-۳ مراحل انجام پژوهش

۴ فصل چهارم

۹۰	۱-۴ مقدمه
۹۰	۲-۴ اطلاعات فردی نمونه آماری

۳-۴	بررسی وضعیت آزمون و ارزشیابی از مهارت‌های بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهر اهواز از دیدگاه کارآموزان شرکت کننده در پژوهش بر اساس هر کدام از مؤلفه‌ها.	۹۱
۴-۴	بررسی وضعیت آزمون و ارزشیابی از مهارت‌های بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهر اهواز از دیدگاه مربیان شرکت کننده در پژوهش بر اساس هر کدام از مؤلفه‌ها.	۹۲
۵-۴	بررسی وضعیت آزمون و ارزشیابی از مهارت‌های بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز از دیدگاه کارشناسان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شرکت کننده در این پژوهش بر اساس هر کدام از مؤلفه‌ها.	۹۴
۶-۴	تحلیل فرضیه‌های پژوهش با استفاده از آزمون T مستقل.	۹۵
۱-۶-۴	فرضیه نخست.	۹۵
۲-۶-۴	فرضیه دوم.	۹۶
۳-۶-۴	فرضیه سوم.	۹۶
۴-۶-۴	فرضیه چهارم.	۹۷
۷-۴	تحلیل فرضیه‌های پژوهش با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یکراهه.	۹۸
۱-۷-۴	فرضیه پنجم.	۹۸
۲-۷-۴	فرضیه ششم.	۹۹
۳-۷-۴	فرضیه هفتم.	۱۰۰
۴-۷-۴	فرضیه هشتم.	۱۰۱
۵-۷-۴	فرضیه نهم.	۱۰۲
۶-۷-۴	فرضیه دهم.	۱۰۳
۷-۷-۴	فرضیه یازدهم.	۱۰۵
۸-۴	یافته‌های حاصل از مصاحبه.	۱۰۶
۹-۴	بررسی اسناد.	۱۱۱

۱۱۶..... فصل پنجم ۵

۱-۵	مقدمه.	۱۱۶
۲-۵	سؤالات پژوهش.	۱۱۷
۱-۲-۵	سؤال یکم.	۱۱۷
۲-۲-۵	سؤال دوم.	۱۱۸
۳-۲-۵	سؤال سوم.	۱۱۹
۴-۲-۵	سؤال چهارم.	۱۲۰
۵-۲-۵	سؤال پنجم.	۱۲۱

۱۲۳ ۶-۲-۵ سؤال ششم
۱۲۴ ۷-۲-۵ سؤال هفتم
۱۲۵ ۸-۲-۵ سؤال هشتم
۱۲۶ ۹-۲-۵ سؤال نهم
۱۲۸ ۱۰-۲-۵ سؤال دهم
۱۲۹ ۱۱-۲-۵ سؤال یازدهم
۱۳۱ ۳-۵ نتیجه‌گیری کلی
۱۳۲ ۴-۵ راه‌کارها و پیشنهادات کاربردی
۱۳۳ ۵-۵ پیشنهادات پژوهشی
۱۳۴ ۶-۵ محدودیت‌های پژوهشی
۱۳۵ فهرست منابع فارسی
۱۴۲ فهرست منابع انگلیسی
۱۴۴ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

۸۴ جدول ۱-۳: محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از مؤلفه‌های مقیاس مربیان
۸۵ جدول ۲-۳: محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از مؤلفه‌های مقیاس کارشناسان اداره آزمون و ارزشیابی
۸۵ جدول ۳-۳: محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از مؤلفه‌های مقیاس کارآموزان
۸۶ جدول ۴-۳: سؤالات پژوهش، نوع سؤال، متغیر، ابزار و زمان اندازه‌گیری، جامعه و روش تحلیل
۹۰ جدول ۱-۴: اطلاعات فردی افراد نمونه آماری پژوهش
۹۱ جدول ۲-۴: نگرش کارآموزان بخش صنعت به وضعیت آزمون و ارزشیابی مهارت‌های بخش صنعت
۹۲ جدول ۳-۴: نگرش مربیان بخش صنعت به وضعیت آزمون و ارزشیابی مهارت‌های بخش صنعت
۹۴ جدول ۴-۴: نگرش کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای به وضعیت آزمون و ارزشیابی مهارت‌های بخش صنعت
۹۵ جدول ۵-۴: مقایسه میانگین‌های مربوط به دیدگاه کارکنان اداره سنجش با مربیان در مؤلفه سطح سؤالات
۹۶ جدول ۶-۴: مقایسه میانگین‌های مربوط به دیدگاه کارکنان اداره سنجش با مربیان در مؤلفه وضعیت بانک سؤالات
۹۷ جدول ۷-۴: مقایسه میانگین‌های مربوط به دیدگاه کارکنان اداره سنجش با مربیان در مؤلفه ملاک قضاوت در آزمون
۹۸ جدول ۸-۴: مقایسه میانگین‌های مربوط به دیدگاه کارکنان اداره سنجش با مربیان در مؤلفه تفکیک مرکز آزمون

- جدول ۹-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه منابع آزمون ۹۸
- جدول ۱۰-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه منابع آزمونی ۹۹
- جدول ۱۱-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه ساختار سؤال ۹۹
- جدول ۱۲-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه ساختار سؤالات ۱۰۰
- جدول ۱۳-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه شرایط آزمون ۱۰۰
- جدول ۱۴-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه شرایط آزمون ۱۰۱
- جدول ۱۵-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه تجهیزات ۱۰۱
- جدول ۱۶-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه امکانات و تجهیزات آزمونی ۱۰۲
- جدول ۱۷-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه شرایط آزمونگر ... ۱۰۲
- جدول ۱۸-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه آزمونگران فنی ۱۰۳
- جدول ۱۹-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش در مورد مؤلفه کیفیت آزمون کتبی ۱۰۴
- جدول ۲۰-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه آزمون‌های کتبی ۱۰۴
- جدول ۲۱-۴: مقایسه میانگین دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان در مورد مؤلفه کیفیت آزمون عملی ۱۰۵
- جدول ۲۲-۴: آزمون تعقیبی LSD برای مؤلفه آزمون‌های عملی ۱۰۵
- جدول ۱-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر منابع آزمونی ۱۱۷
- جدول ۲-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر ساختار طراحی سؤالات ۱۱۸
- جدول ۳-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر سطح سؤالات ۱۱۹
- جدول ۴-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر شرایط آزمونی ۱۲۰
- جدول ۵-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر بانک سؤالات ۱۲۲
- جدول ۶-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر تجهیزات و امکانات ۱۲۳
- جدول ۷-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر وضعیت آزمونگران ۱۲۴
- جدول ۸-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر چگونگی آزمون‌های کتبی ۱۲۵
- جدول ۹-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر چگونگی آزمون‌های عملی ۱۲۷
- جدول ۱۰-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر ملاک ارزشیابی ۱۲۸
- جدول ۱۱-۵: نتایج نگرش هر کدام از گروه‌ها به متغیر تفکیک بخش آزمون از آموزش ۱۳۰

چکیده

نام خانوادگی: امینی	نام: امید	شماره دانشجویی: ۹۰۲۲۱۰۱
عنوان پایان نامه: بررسی وضعیت سنجش و ارزشیابی مهارت‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای بخش صنعت در شهرستان اهواز		
استاد راهنما: پرفسور یداله مهرعلی‌زاده		
استاد مشاور: دکتر عبدالله پارسا		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علوم تربیتی	گرایش: تحقیقات آموزشی
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	گروه: علوم تربیتی
تاریخ فارغ‌التحصیلی: ۱۳۹۲ / ۷ / ۲۳		تعداد صفحات: ۱۴۳
کلیدواژه‌ها: فنی و حرفه‌ای، ارزشیابی، سنجش عملکرد، آزمون کتبی، آزمون عملی		
<p>چکیده</p> <p>هدف این پژوهش بررسی وضعیت ارزشیابی و آزمون‌های فنی و حرفه‌ای بخش صنعت در اداره کل فنی و حرفه‌ای استان خوزستان و ادارات و آموزشگاه‌های تابعه آن در شهرستان اهواز است. جامعه آماری این پژوهش شامل سه گروه کارآموزان بخش صنعت ۱۳۰ نفر، مربیان آنان ۵۰ نفر و کارکنان و کارشناسان اداره آزمون فنی و حرفه‌ای استان خوزستان ۲۰ نفر است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش روش نمونه‌گیری هدفمند و تصادفی ساده و نیز روش پژوهشی، روش ترکیبی بر اساس مصاحبه، بررسی اسناد و کتب و پرسشنامه است. از روش مصاحبه برای جمع‌آوری اطلاعات ضروری و اولیه جهت ساخت پرسشنامه بر روی گروه مدیران و کارشناسان اداره فنی و حرفه‌ای استفاده شد. سپس ابزار ساخته‌شده در دو نسخه ۲۸ گویه‌ای کارآموزان و ۶۴ گویه‌ای مربیان و کارکنان و کارشناسان اداره آزمون اجرا گردید. روایی سؤالات مصاحبه و پرسشنامه از طریق روایی محتوایی، به تأیید استاد راهنما و کارشناسان اداره کل فنی و حرفه‌ای استان خوزستان رسید. همچنین برای به دست آوردن پایایی سؤالات پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. که میزان آلفای به دست آمده برای پرسشنامه کارآموزان ۰/۷۰ و برای پرسشنامه مربیان و کارکنان اداره آزمون به ترتیب، ۰/۸۹ و ۰/۹۳ است. برای تحلیل آماری سؤالات و فرضیه‌های پژوهش از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، درصد، نمودار، جدول) و استنباطی (آزمون T مستقل، تحلیل واریانس یکراهه) استفاده شد. نتایج یافته‌های تحقیق حاکی از این است که در کل، گروه کارآموزان نسبت به وضعیت ارزشیابی و آزمون فنی و حرفه‌ای نگرش مثبتی ندارند. به ویژه نسبت به منابع آزمونی، تجهیزات و چگونگی آزمون‌های کتبی و عملی نگرش منفی دارند. در گروه مربیان نسبت به منابع آزمونی، سطح سؤالات، وضعیت بانک سؤالات، تجهیزات آزمونی، آزمونگران و چگونگی آزمون‌های کتبی نگرش منفی داشته‌اند. نهایتاً گروه کارکنان و کارشناسان اداره آزمون در حالت کلی نسبت به وضعیت ارزشیابی و آزمون‌های فنی و حرفه‌ای نگرشی مثبت داشته‌اند.</p>		

فصل اول

کلیات پژوهش

۱ فصل اول

۱-۱ مقدمه

یکی از مهم‌ترین نیازها برای پیشرفت یک کشور، توسعه‌ی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌باشد. زیرا نیروی انسانی کارآموده از عوامل تعیین‌کننده در رشد و توسعه کشورها محسوب می‌شود (مشایخ، ۱۳۸۶). هدف از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای افزایش توانایی‌های دانش، مهارت و قدرت درک افراد در انجام مطلوب تر کار در محدوده شغلی است (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۹). به عبارتی هدف بنیادین نظام آموزش مهارتی، تربیت نیروی انسانی برای رفع نیازهای بازار کار است (صالحی و همکاران، ۱۳۸۶). بدیهی است که آموزش این توانایی‌ها و مهارت‌ها که هم جنبه نظری دارد و هم عملی، باید مطابق با سازوکار و برنامه‌ای قاعده‌مند به محک آزمون و ارزشیابی گذاشته شود. ارزشیابی برنامه‌های آموزشی، عامل مؤثری در ایجاد تغییرات اساسی مورد نظر برنامه‌های آموزشی در رفتار، مهارت و کاردانی کارآموزان است. این همان کاری است که موقع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی فراگیران، کارآمدی کارکنان و صلاحیت شاغلین در آینده انجام می‌پذیرد (سپاسی، ۱۳۸۱). ارزشیابی یکی از عناصر اصلی هر نظام است که مجموعه اجزا و عناصر نظام را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای، ارزشیابی باید اطمینان از پرورش مهارت در اشخاص را فراهم آورد. مسلماً اقتصاد پیوسته کشور و جهان ایجاب می‌کند مهارت نیروی کار در سطح استانداردهای جهانی ارتقاء یابد و راه‌کار اطمینان از دستیابی به این سطح، فراهم ساختن عوامل ارزشیابی مطلوب و استقرار نظام کنترل کیفیت می‌باشد. نظام ارزشیابی مهارت کارآموزان و نیروی کار در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، دارای پیچیدگی زیادی است. تنوع مشاغل و درجه‌بندی گوناگون آن‌ها و گونه‌های مختلف ارزشیابی شوندگان این پیچیدگی ویژه و متمایز از سایر نظام‌های آموزشی را ایجاد نموده است (دفتر معاونت پژوهش و توسعه فنی حرفه‌ای، ۱۳۸۳). ارزشیابی اقدامی است که به کمک آن می‌توان از نتیجه برنامه به درستی آگاه شد و همچنین دلایل موفقیت یا شکست برنامه را به دست آورد و نیز از نحوه ارائه برنامه مطلع گردید (فرهادیان، ۱۳۸۲). تعیین میزان دستیابی به اهداف آموزشی نیازمند نظام ارزشیابی کارا و مؤثر در فرایند آموزش به ویژه آموزش فنی و حرفه‌ای می‌باشد (مسعودی، ۱۳۸۴).

اما ارزشیابی چیست؟ در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای چه جایگاهی دارد؟ تقسیمات آن کدام است و با چه موانعی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رو به رو است؟ چگونه می‌توان ارزشیابی را به صورتی که کارآمد و مؤثر باشد و بتواند بر آورنده اهداف آموزشی و برآورد کننده-ی میزان پیشرفت کارآموزان باشد، ارائه نمود؟ استانداردهای آزمون، آزمونگر و منابع آزمون در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کدام‌اند و دارای چه شرایط و ویژگی‌هایی باید باشند؟ فاصله بین دریافت آموزش و اجرای آزمون به چه صورتی باید باشد؟ تحقیق حاضر در صدد بررسی این موضوعات در آموزش فنی و حرفه‌ای است.

۲-۱ بیان مسأله

تحصیل و آموزش برای برآوردن اهداف از قبل تعیین شده صورت می‌پذیرد. اهداف تحصیلی و آموزشی زمانی تحقق می‌یابد که ابزارهای دستیابی به آن‌ها به درستی پیش‌بینی شده و به کار گرفته شوند. بی‌تردید یکی از مهم‌ترین ابزارها، ارزشیابی از اهداف آموزشی می‌باشد. ارزشیابی، ابزاری مناسب و اثربخش برای فعلیت بخشیدن به اهداف آموزشی تلقی می‌شود که با به‌کارگیری آن می‌توان میزان کار آیی و موفقیت برنامه‌ها و تحقق اهداف را سنجید و بر اساس آن برنامه را تقویت یا ترمیم نمود و یا احیاناً تغییر داد. از آنجا که هدف نهایی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و اساساً آموزش‌های پودمانی چیزی جز پرورش افرادی که دارای مهارت‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای خاصی باشند نیست، تأکید اصلی در این مهارت‌ها حرفه‌آموزی و یادگیری شغل است؛ یعنی این دوره‌ها لزوماً باید به یادگیری یک شغل یا مجموعه‌ای از مشاغل یا حرفه منجر شوند (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی عالی، ۱۳۸۰). یکی از مهم‌ترین عناصر در فرایند آموزش، ارزشیابی است که بی‌توجهی به ماهیت و شیوه‌ی اجرای آن هر تدبیر آموزشی را ناموفق می‌کند. ارزشیابی، عنصر جدایی‌ناپذیر از آموزش است و نقش پل ارتباطی میان یادگیری و آموزش را ایفا می‌کند (فضلی خانی، ۱۳۹۲). هر برنامه آموزش پودمانی، برای اثرگذاری بر فراگیران تهیه و تدوین می‌شود. برنامه‌ای که نتواند تأثیر مورد نظر را اعمال کند، در حقیقت به هدف خود نرسیده است (ابراهیمی، ۱۳۷۷).

حال این بحث مطرح می‌شود که سازمان مجری دوره‌های فنی و حرفه‌ای از چه طریقی می‌تواند مطمئن شود که این آموزش‌ها بر فراگیران و کارآموزان تأثیرگذار بوده است، و اساساً سازمان مجری به اهداف خود از برگزاری این دوره‌ها رسیده است؟ بی‌تردید پاسخ به این سؤال را می‌توان در ارزشیابی و آزمودن افراد شرکت‌کننده در این دوره‌ها یافت. از طرفی دیگر برای

ارزشیابی، به ویژه ارزشیابی از پودمان‌های مهارتی، تئوری‌ها و راهبردهایی وجود دارد. یکی از این راهبردها و تئوری‌ها، نظریه طبقه‌بندی بلوم و همکاران در مورد هدف‌های آموزشی و یادگیری است که دارای شش سطح متفاوت می‌باشد و می‌تواند نقش بسزایی در آزمون‌های فنی و حرفه‌ای داشته باشد. یکی از مشکلاتی که در ارزشیابی و آزمون مهارت‌های فنی و حرفه‌ای محل بحث و چالش است و به عبارت دیگر کمتر به آن توجه شده است، سطحی‌نگری و کم عمق بودن ارزشیابی و عدم ارتباط مؤثر ارزشیابی‌ها و آزمون‌های صورت گرفته با استانداردهای در نظر گرفته شده برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و پودمانی می‌باشد. شاید یکی از دلایل آن ناشی عدم توجه به نظریه‌های یادگیری باشد.

آزمون‌های کتبی و عملی که به منظور سنجش دانش و مهارت کارآموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد به دلیل کاربرد نادرست شیوه‌های اجرای آن و حتی گاهی سلیقه‌ای عمل نمودن آزمونگران، سبب پیدایش مشکلات و نارسایی‌هایی در تشخیص گروه قوی و ضعیف شده است و این خود مشکلی است که به وضوح در دوره‌های فنی و حرفه‌ای مشاهده می‌گردد. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به ویژه در بخش صنعت، به واسطه ماهیت عملی بودن آن نیازمند برخورداری از بانک سؤالات به‌روز و متناسب با استاندارد آموزشی، آزمونگران مجرب و تجهیز مراکز آزمون به ابزارها و تجهیزات آزمون مناسب، استاندارد و کافی برای پیشبرد اهداف ارزشیابی است اما برخلاف این انتظار، در مراکز اجرای آزمون عملی کمبودها و مشکلاتی وجود دارد که مطمئناً بر عملکرد آزمون شوند تأثیرگذار است

از سوی دیگر، در سیستم آموزشی سازمان فنی و حرفه‌ای تا سال ۱۳۸۷ مسؤولیت آموزش کارآموزان و نیز اجرای آزمون بر عهده‌ی مربیان و مراکز آموزشی بوده است. اما بعد از آن در سال ۱۳۸۸ در پی سیاست‌های اصلاحی سازمان فنی و حرفه‌ای در سیستم آموزشی خود، بخش آموزش را آزمون تفکیک نمود و اجرای آزمون‌ها را به صورت جدید در دو بخش کتبی-نظری و عملی اجرایی نمود. به نحوی که مرکز سنجش استان مسؤولیت اجرای آزمون‌های نظری را بر عهده گرفت، و بخش عملی نیز توسط آزمونگران، اما با نظارت مرکز سنجش و آزمون استانی انجام می‌پذیرد. اطمینان از موفقیت این شیوه جدید نیازمند بررسی است.

در واقع باید گفت، اگر آزمون‌هایی که برای سنجش میزان توانایی‌های کسب‌شده توسط کارآموزان فنی و حرفه‌ای به عمل می‌آید، به طور صحیح و با دیدی همه‌جانبه نگر تدوین شود، باید بتواند نقاط ضعف و قوت کارآموزان را مشخص سازد. در نتیجه حداقل مزیتی که شیوه‌های ارزشیابی و سنجش کارآمد و قوی دارد، اطمینان از بابت ورود کارآموزان دارای توانایی‌ها و مهارت‌های فنی لازم به بازار کار می‌باشد. به دلیل اینکه کشور به افراد دارای صلاحیت و مهارت فنی به ویژه در حوزه صنعت نیازمند است، افرادی باید وارد بازار کار شوند که با توجه به مهارت و توانایی‌های آموخته‌شده به این جریان تحول و گذر کمک نمایند. بنابراین لازمه این فرایند، اجرای آزمون‌های کارآمد برای تشخیص و روانه افراد دارای صلاحیت فنی به بازار کار است. بر این اساس مسأله‌ی پژوهش حاضر مشخصاً «پرداختن به نظام سنجش و ارزشیابی سازمان فنی و حرفه‌ای و بررسی چالش‌ها و مشکلات پیش‌روی آن می‌باشد.»

۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش

یکی از اهداف اصلی سازمان فنی و حرفه‌ای در سطح کلان، تربیت نیروی کار مورد نیاز برای بازار کار با دریافت بهینه و حداکثر مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم با بیش‌ترین بازده و کیفیت در کوتاه‌ترین زمان ممکن است. در واقع آنچه که سازمان فنی و حرفه‌ای در قالب آموزش استانداردها به کارآموزان ارائه می‌دهد باید همان چیزی باشد که لازمه‌ی بازار کار به ویژه بخش صنعتی آن می‌باشد، و از سوی دیگر ابزارهای سنجش استانداردهای آموخته‌شده باید قادر باشند تمام جوانب و سطوح یک مهارت را به شیوه‌ای درست و واقعی بسنجد. در این صورت است که بازار کار و کارفرما با اطمینان از اینکه فرد آموزش‌دیده به درستی تمام آموزش‌های مورد نیاز شغل را دریافت نموده و همچنین آزمون‌ها صحت و کفایت این مهارت‌ها را تأیید کرده، اقدام به جذب نیرو می‌نماید. در این حالت چون فرد هر آنچه را که برای یک شغل لازم است فراگرفته و قادر است آن را در عمل نیز بروز دهد، پیامد آن منجر به پیشرفت سریع‌تر، رشد اقتصادی بیشتر و جلوگیری از خسارات ناشی از ناکارآمدی مانند خسارات جانی، مالی و سرمایه خواهد شد که در نهایت سود آن هم برای بازار کار و کارفرما است و هم برای سازمان فنی و حرفه‌ای می‌باشد.

همچنین با توجه به اینکه موضوع مورد نظر از اولویت‌های سازمان فنی و حرفه‌ای می‌-

باشد، به عنوان محور اصلی این پژوهش مطرح است. از دیگر دلایل اهمیت این بحث این است که در سازمان فنی و حرفه‌ای با توجه به شرایط موجود در اجرای ارزشیابی از مهارت‌ها به همه جوانب و ابعاد لازم برای سنجش مهارت‌ها مطابق با تئوری‌ها پرداخته نمی‌شود. همچنین پی بردن به دلایل احتمالی سطحی‌نگری در اجرای آزمون‌های سنجش مهارت و رسیدن به عوامل ناکارآمدی آزمون‌های فنی و حرفه‌ای در سطوح مختلف کتبی و عملی برای سنجش مهارت‌های واقعی کارآموزان و آموخته‌های، نیز دلیلی دیگر بر ضرورت این پژوهش است. از طرف دیگر در کشورهای توسعه‌یافته و پیشرو در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و پودمانی برای سنجش عملکرد کارآموزان و اطلاع از میزان دستیابی آنان به آنچه واقعاً مورد نیاز بازار کار و جامعه است، از رویکردها و راهبردهای نوینی جهت ارزشیابی و سنجش مهارت‌ها در سطوح و لایه‌های مختلف استفاده می‌شود. بالأخره ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که دلیل اینکه در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای تاکنون به صورت ویژه به چالش‌ها، مسائل و مشکلات حوزه سنجش و ارزشیابی مهارت‌ها خصوصاً در بخش صنعت از دیدگاه کارآموزان، مربیان و کارکنان اداره سنجش پرداخته نشده است و به دلیل حساسیت خاصی که این حوزه از آموزش فنی و حرفه‌ای (سنجش و ارزشیابی) هم برای کارفرما و بازار کار، هم برای کارآموز و هم برای خود سازمان فنی و حرفه‌ای به لحاظ قضاوت و تصمیم‌گیری‌های بعدی دارد، ضرورت پرداختن به آن به صورت ویژه از سوی محقق احساس شده است.

۴-۱ اهداف پژوهش

۱-۴-۱ هدف کلی پژوهش

هدف کلی تحقیق حاضر بررسی فرایند سنجش و ارزشیابی مهارت‌های مورد آموزش سازمان فنی و حرفه‌ای شاخه‌ی صنعت در شهر اهواز و شناخت مشکلات و نارسایی‌ها در این زمینه به منظور بهبود کیفیت سنجش مهارت‌های کارآموزان سازمان فنی و حرفه‌ای در قالب آزمون‌های کتبی و عملی می‌باشد.

۲-۴-۱ اهداف فرعی

۱. بررسی چگونگی آزمون‌های کتبیِ سنجش و ارزشیابی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای و شناسایی مشکلات مربوط آن
۲. بررسی سطوح سؤالات آزمون کتبی و شناسایی مشکلات مربوط به آن
۳. بررسی چگونگی آزمون‌های عملیِ سنجش و ارزشیابی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای و شناسایی مشکلات مربوط به آن
۴. بررسی و شناسایی مشکلات مربوط به منابع آزمون کتبی
۵. بررسی ساختار طراحی سؤالات آزمون‌های کتبی و عملی
۶. بررسی شرایط برگزاری آزمون‌های کتبی و عملی و شناسایی مشکلات و نارسایی‌های مربوط به آن
۷. بررسی بانک سؤالات سازمان فنی و حرفه‌ای در حوزه‌ی صنعت و شناسایی مشکلات و ضعف‌های مربوط به آن
۸. بررسی چگونگی تجهیزات و امکانات مراکز آزمون فنی و حرفه‌ای و ضعف‌های مربوط به آنها
۹. بررسی مسائل مربوط به آزمونگران فنی و حرفه‌ای و شرایط آنها
۱۰. بررسی ملاک‌های قضاوت و ارزش‌گذاری عملکرد کارآموزان و شناسایی نقاط ضعف آن
۱۱. بررسی تفکیک مراکز آزمون و آموزش سازمان فنی و حرفه‌ای از همدیگر و شناسایی پیامدهای آن

۵-۱ سؤالات پژوهش

۱-۵-۱ سؤال اصلی

وضعیت آزمون و ارزشیابی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای در حوزه صنعت چگونه است؟

۲-۵-۱ سؤالات فرعی

۱. مشکلات مربوط به منابع آزمون کتبی کدام‌اند؟

۲. مشکلات و نارسایی‌های مربوط به ساختار طراحی سؤالات کتبی و عملی کدام‌اند؟
۳. مشکلات و مسائل مربوط به سطوح سؤالات از لحاظ توجه به طبقه یادگیری کدام‌اند؟
۴. مشکلات و نارسایی‌ها، برای اجرای آزمون‌ها در شرایط مطلوب کدام‌اند؟
۵. مشکلات و نارسایی‌های مربوط به بانک سؤالات سازمان فنی و حرفه‌ای کدام‌اند؟
۶. مشکلات و ضعف‌های مربوط به تجهیزات و امکانات آزمون و ارزشیابی کدام‌اند؟
۷. شرایط آزمون‌گران و رفتار آنان به چه صورتی است؟
۸. مشکلات و نارسایی‌های آزمون‌های کتبی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای کدام‌اند؟
۹. مشکلات و نارسایی‌های آزمون‌های عملی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای کدام‌اند؟
۱۰. نقاط ضعف و قوت ملاک‌های ارزشیابی کارآموزان کدام‌اند؟
۱۱. پیامدهای مثبت و منفی مربوط به تفکیک مراکز آزمون و آموزش از یکدیگر کدام‌اند؟
۱۲. راه‌کارها و پیشنهادات رسیدن به شرایط مطلوب در حوزه آزمون و ارزشیابی مهارت‌های کارآموزان کدام‌اند؟

۶-۱ فرضیه‌های پژوهش

۱. بین دیدگاه مربیان بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با دیدگاه کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز در رابطه با سطح سؤالات آزمون تفاوت معنادار وجود دارد.
۲. بین دیدگاه مربیان بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با دیدگاه کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز در رابطه با بانک سؤالات آزمون تفاوت معنادار وجود دارد.
۳. بین دیدگاه مربیان بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با دیدگاه کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز در رابطه با ملاک قضاوت در آزمون‌های کتبی و عملی تفاوت معنادار وجود دارد.
۴. بین دیدگاه مربیان بخش صنعت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با دیدگاه کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز در رابطه با تفکیک بخش آزمون از آموزش تفاوت معنادار وجود دارد.

۵. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با منابع آزمونی تفاوت معنادار وجود دارد.
۶. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با ساختار سؤالات تفاوت معنادار وجود دارد.
۷. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با شرایط آزمون تفاوت معنادار وجود دارد.
۸. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با تجهیزات و امکانات آزمونی تفاوت معنادار وجود دارد.
۹. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با ویژگی‌های آزمونگران فنی تفاوت معنادار وجود دارد.
۱۰. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با کیفیت آزمون‌های کتبی تفاوت معنادار وجود دارد.
۱۱. بین دیدگاه کارآموزان و مربیان با کارشناسان و کارکنان اداره سنجش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز، در ارتباط با کیفیت آزمون‌های عملی تفاوت معنادار وجود دارد.

۷-۱ تعاریف مفهومی و عملیاتی پژوهش

۱-۷-۱ تعریف مفهومی آموزش فنی و حرفه‌ای

آموزش‌هایی است که به منظور ایجاد مهارت و توانایی برای احراز شغل و حرفه و کسب و کار به افراد ارائه می‌شود و یا کارایی فرد را افزایش داده و موجب کاهش هزینه و افزایش کیفیت زندگی می‌شود. این آموزش‌ها در کشور ما به صورت آموزش رسمی (formal) و غیررسمی (nonformal) شامل آموزش‌های متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش، کاردانی فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی، ضمن خدمت و مدیریت حرفه‌ای تخصصی و آموزش‌های کوتاه مدت برای سه سطح آموزش کارگر (ماهر، نیمه ماهر)، آموزش تکنیسین و آموزش مهندس و کارشناس صورت می‌گیرد (نماینده، ۱۳۸۶).

تعریف عملیاتی آموزش فنی و حرفه‌ای

در این پژوهش منظور از آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش‌های تئوری و عملی ارائه‌شده توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان اهواز و همچنین مراکز آزاد آموزش فنی و حرفه‌ای که زیر نظر سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای اهواز در بخش صنعت فعالیت می‌کنند، می‌باشد.

تعریف مفهومی استاندارد آموزشی^۱

نقشه‌ی یادگیری برای رسیدن به شایستگی‌های موجود در استانداردهای شغل می‌باشد. استاندارد آموزشی حداقل‌های مورد نیاز برای اجرای یک دوره آموزشی را که در قالب ارکان اصلی استاندارد مطرح می‌شود، تعیین می‌کند. استاندارد آموزشی، مجموعه‌ای از کارها و مراحل آن است که شامل دانش، توانایی، مهارت، نگرش، تجهیزات، مواد، ابزار و معیار عملکرد می‌باشد که کفایت و بسندگی آن را متخصصان برنامه درسی و آموزشی تعیین می‌نمایند. استاندارد آموزشی مجموعه‌ای از دانش، مهارت و نگرش مبتنی بر شایستگی‌های مندرج در استاندارد شغل است که باید سیستم آموزشی شرایط آموزش آن را فراهم آورد (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۹).

تعریف عملیاتی استاندارد آموزشی

مجموعه‌ی ملاک‌ها و معیارهای تئوری و عملی که به فراگیران بخش صنعت در سازمان فنی حرفه‌ای اهواز در قالب دستورالعمل‌های مشخص برای هر رشته ابلاغ می‌شود. (مانند آموزش در حرفه ابزار دقیق مطابق با استاندارد و محتوای آموزشی تعریف شده برای آن)

تعریف مفهومی ارزشیابی مهارت^۲

ارزشیابی فرایند بررسی میزان شایستگی‌های کارآموزان در حوزه‌های دانش، نگرش و مهارت است که معیار آن عملکرد مؤثر در برابر استانداردها در هر شغل می‌باشد و معمولاً اعطای صلاحیت حرفه‌ای بر اساس این ارزشیابی‌ها انجام می‌گیرد (همان).

تعریف عملیاتی ارزشیابی مهارت

1. Training standard
2. Assessment of skill